

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ታፈሰ ይርጋ

ፀጋዬ አስማማው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- ወ/ሮ ወርቅነሽ አምዴ - ጠበቃ አስናቀ ከፋለ ቀረቡ

ተጠሪ፡- አቶ ጥላሁን አርምዴ ከጠበቃ ሰብስቤ ባልቻ ጋር ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ቀጥሎ የተመለከተው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ ጉዳይ የተጀመረው በፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤት ሲሆን ተጠሪ በአመልካች ላይ ባቀረቡት ክስ ተጠሪ የወንድሜ ልጅ በመሆኑ ከባለቤቱ ሞት በኋላ አብሮኝ እንዲኖር በወረዳ 23 ቀበሌ 10 በሚገኘው ቁጥር 190 በሆነው ቤት አስጠግቼው ሲኖር የግል ሀብቱን ለመውሰድና ለመጠቀም አስቦ ነሐሴ 9 ቀን 1984 ዓ.ም አሞኝ በነበረበት ወቅት እንደማላነብና መሐይም መሆኔን በማወቅ የስጦታ ውል አዘጋጅቶ አስፈርሞኛል። ከዚያም በጥር ወር 1991 ዓ.ም ቤተክርስቲያን ሄጄ ስመለስ ወደ ቤቱ እንዳልገባ ከልክሎኛል ስለሆነም ነሐሴ 9/1984 ዓ.ም የተደረገው የስጦታ ውል ፈራሽ ነው ተብሎ ይወሰንልኝ በማለት ጠይቀዋል።

ተጠሪም ቀርበው የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያና ሙሉ መልስ በመስጠት ተከራክረዋል።

ተጠሪ በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት ያነሱት ክርክርም በዚህ ጉዳይ አስቀድመው በከተማ ነክ ፍ/ቤት ክስ አቅርበው ተቀባይነት ሳያገኝ የቀረ ሲሆን በዚያው ጉዳይ በድጋሚ ክስ ማቅረባቸው ተገቢ አይደለም። የስጦታ ውሉ ይሻርልኝ ተብሎ የቀረበው አቤቱታ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1810 መሠረት በይርጋ ቀሪ ሆኗል የሚሉ ናቸው። በፍሬ ጉዳይ ክርክር ረገድም የስጦታ ውሉ በሕግ አግባብነትና በአመልካች ሙሉ ፈቃደኝነት እንደተደረገ ጠቅሰው ሊሻር ይገባል ተብሎ የቀረበ አቤቱታ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ተከራክረዋል።

የፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤት የግራ ቀኙን ክርክር መርምሮ ተጠሪ አስቀድሞ ጉዳዩ ውሳኔ አግኝቷል በማለት ያቀረቡትን የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ በተመለከተ አስቀድሞ ለከተማ ነክ ፍ/ቤት ቀርቦ የነበረው አቤቱታ ሁከት ይወገድልኝ በማለት እንጂ የስጦታ ውሉ ይፍረስልኝ በማለት ስላልሆነ በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 5 መሠረት መቃወሚያው ተቀባይነት የለውም ብሏል።

ይርጋን አስመልክቶ ተጠሪ ያቀረቡትን መቃወሚያ በተመለከተም በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1810 መሠረት የይርጋ መቃወሚያ ማቅረብ የሚቻለው ውሉ ሲመሰረት የችሎታና የፈቃድ ጉድለት አለበት በሚባልበት ጊዜ ሲሆን ተጠሪ ደግሞ ውሉ እንዲፈርስ የጠየቁት ችሎታና ፈቃድ መሠረት አድርገው ሳይሆን መሐይም ነኝ በማለት ስለሆነ የዚህ ዓይነቱ ጥያቄ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1810 ሥር ስለማይሸፈን አቤቱታው በይርጋ ቀሪ አይሆንም በማለት ማቀበለው ቀርቷል።

የፍሬ ጉዳይ ክርክሩን መርምሮ የማይንቀሳቀስ ንብረት ስጦታ በሚደረግበት ጊዜ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 881 መሠረት ግልጽ ኑዛዜ በሚደረግበት ሥርዓት ሊደረግ እንደሚገባ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2443 ላይ የተመለከተ ሲሆን ነገር ግን በማስረጃነት

የቀረበው የስጦታ ውል ሲታይ ግን ስጦታ አድራጊውና ምስክሮች ባለቤት ከተነበበ በኋላ የተፈረመ ስለመሆኑ ስለማያስረዳ ፈራሽ ነው በማለት ውሳኔ ሰጥቷል።

ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተውም የፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤት በበኩሉ ግራ ቀኙን አከራክሮ ይግባኝ ባይ የስጦታ ውሉ እንዲፈረስ ያቀረቡት አቤቱታ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1810 ላይ የተመለከተው የ2 ዓመት የይርጋ ጊዜ ካለፈ በኋላ ስለሆነ የሥር ፍ/ቤት በይርጋ ቀሪ አልሆነም ማለቱ ተገቢነት በሌለው ሁኔታ ነው በማለት የሥር ፍ/ቤትን ውሳኔ በመሻር አቤቱታው በይርጋ ቀሪ ሆኗል በማለት ውሳኔ ሰጥቷል።

የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤትም በአመልካች በኩል የቀረበለትን ይግባኝ መርምሮ ግራቀኙን በማከራከር የሥር ፍ/ቤት ውሳኔ ጉድለት የሌለው ነው በማለት አጽንቶታል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህንን በመቃወም ሲሆን ይህ ችሎትም አቤቱታውን መርምሮ ተጠሪን በመጥራት ግራ ቀኙ አከራክሯል።

ምላሽ ማግኘት የሚገባውም የጉዳዩ ጭብጥ አመልካች በተጠሪ ላይ ያቀረቡት የስጦታ ውል ይፍረስልኝ አቤቱታ በፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤት በይርጋ ቀሪ ሆኗል መባሉ በአግባቡ ነው ወይንስ አይደለም? የሚለው ነው።

ከዚህ ጭብጥ አኳያም አቤቱታው እንደሚከተለው ተመርምሯል።

ክፍ ብሎ እንደተጠቀሰው አመልካች በተጠሪ ላይ ክስ ያቀረቡት ነሐሴ 9 ቀን 1984 ዓ.ም ታምሜ በነበረበትና መሐይም መሆኔንም በማወቅ የመኖሪያ ቤት የስጦታ ውል ያስፈረመኝ ስለሆነ ይህ የስጦታ ውል ፈራሽ ነው ይባላልኝ በማለት ነው።

ስጦታ እንዲቀነስ ወይም እንዲሻር የሚቀርብ አቤቱታ ስጦታው ከተደረገበት ቀን አንስቶ እስከ 2 ዓመት ባለው ጊዜ ለዳኞች ካልቀረበ ዋጋ እንደሌለው / በይርጋ እንደሚቋረጥ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2441/1/ ላይ ተደንግጓል።

አመልካች የስጦታ ውሉ ተፈርሟል የሚሉት ነሐሴ 9 ቀን 1984 ዓ.ም ሲሆን ይህ የስጦታ ውል ፈራሽ ነው ይባላልኝ በማለት ክስ ያቀረቡት ደግሞ ሰኔ 1 ቀን 1993 ዓ.ም ዘጠኝ ዓመት ሊሞላው ጥቂት ወራት ሲቀር ነው። አመልካች ነሐሴ 9 ቀን 1984 ዓ.ም የተፈረመው ሰነድ የስጦታ ውል መሆኑን ያወቅሁት የካቲት 8 ቀን 1991 ዓ.ም ለሚመለከታቸው ክፍሎች አቤቱታ ሣቀርብ ነው ያሉትን በመውሰድ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ እንኳ ክስ እስካልቀረቡበት ሰኔ 1 ቀን 1993 ዓ.ም ያለው ሲታሰብም 2 ዓመት እንዳለፈው መገንዘብ ይቻላል።

በሌላ በኩልም የፌዴራል ክፍ/ቤት አቤቱታው በይርጋ ቀሪ ሆኗል ያለው በፍ/ብ/ቁ. 1810 ላይ እንደተመለከተው በ2 ዓመት ጊዜ አልቀረበም በማለት ነው።

በግራ ቀኙ መካከል ተደርጓል የተባለው የስጦታ ውል እንደመሆኑ መጠን ይህንን ግንኙነት በተለይ የሚገዛው በፍ/ብ/ሔር ሕጉ ስጦታን አስመልክቶ በተደነገጉት ድንጋጌች መሠረት ሲሆን ወደ ጠቅላላ የውሎች ሕግ ድንጋጌዎች መሄድ የሚቻለው በልዩ ሕግ ላይ ተመስርቶ ለጉዳዩ ዕልባት ለመስጠት ካልተቻለ ነው። በዚህ መሠረትም የፌዴራል ክ/ፍ/ቤት ጉዳዩን ከስጦታ ውል ድንጋጌዎች አኳያ መርምሮ ለይርጋ ክርክሩ እልባት መስጠት ሲገባው ስለ ውሎች በጠቅላላው በሚለው ምዕራፍ ሥር የተደነገገውን የይርጋ ድንጋጌ መሠረት በማድረግ ውሳኔ መስጠቱ ከሕግ አተረጓጎም መርህ አንፃር ተገቢነት የሌለው ከመሆኑም በላይ በፍ/ብ/ሕ/ቁ.1810 ላይ የተመለከተውና ውሉ የማይረጋበት ምክንያት ከቀረበት ጊዜ ጀምሮ ከ2 ዓመት በኋላ የውል ይፍረስልኝ ጥያቄ አይቀርብም ተብሎ የተመለከተውም ውሉ በችሎታና በፈቃድ ረገድ ጉድለት በሚኖረው ጊዜ ነው። መሐይምነትን ወይም ዓይነስውርነትን አስመልክቶ የሚቀርብ የውል ይፍረስልኝ ጥያቄ ከውሉ የአፃፍ ሥርዓት /ፎርም/ ጋር ተያይዞ እንደሚነሣ ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1719 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች መገንዘብ የሚቻል እንደመሆኑ መጠን የዚህ ዓይነቱ ጥያቄም በይርጋ የሚታገደው በቁጥር 1845 እንጂ በቁጥር 1810 ላይ እንደተደነገገው ስላልሆነ በዚህ ድንጋጌ መሠረት አቤቱታው በይርጋ ቀሪ ሆኗል በማለት የፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤት የሰጠው ውሳኔ ለድንጋጌው የተሳሳተ ትርጉም በመስጠት መሆኑን ተገንዝቦናል።

ው ሣ ኔ

- 1/ የፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤት በመ.ቁ. 64 በ17/6/95 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ስለሆነ ተሸሯል።
- 2/ የፌዴራል ከ/ፍ/ቤት በመ.ቁ. 18957 ጥር 23 ቀን 1998 ዓ.ም አቤቱታው በይርጋ ቀሪ ሆኗል በማለት የሰጠው ውሣኔ ለጉዳዩ አግባብነት የሌለውን ድንጋጌ መሠረት በማድረግ ሲሆን ከውጤት አኳያ የሚነቀፍ ስላልሆነ እንደዚሁም የፌዴራል ጠ/ፍ/ቤት በመ.ቁ. 23712 ጥር 29 ቀን 1999 ዓ.ም ይህንኑ ውሣኔ ማጽናቱ ከውጤት አኳያ በአግባቡ ስለሆነ አጽንተኛል።
- 3/ አመልካች የስጦታ ውል ይፍረስልኝ በማለት ያቀረቡት አቤቱታ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2441/1/ መሠረት በ2 ዓመት ጊዜ ስላልቀረቡ በይርጋ ቀሪ ሆኗል በማለት ወስነናል።
- 4/ ግራ ቀኙ ወጭና ኪሣራ ይቻቻሉ።
- 5/ መዘገቡ ተዘግቶ ወደ መ/ቤት ተመልሷል።

የማይነበብ የአራት ዳኞች ፊርማ አለበት

የሀሣብ ልዩነት

እኔ በአምስተኛው ተራ ቁጥር የተሰየምኩት ዳኛ አመልካች የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 2434 ድንጋጌዎች መሠረት ጥብቅና በግሏ ብቻ አመልካች ሆነ ብላና አስባበት ልትፈጽመው የሚገባው ተግባር /ስጦታ/ አልፏልምኩም እያለች ተከራክራለች። አመልካች ተጠሪ አሳስቶ የስጦታ ውል ያስፈረምኩኝ መሆኑን ያወቅሁት በጥር ወር 1991 ዓ.ም ነው በማለት ተከራክራለች። እንደዚህ ከሆነ የይርጋው ጊዜ መቆጠር ያለበት ከጥር ወር 1991 ጀምሮ መሆን ይገባል። ውሉ በተንኮል ተቀነባብሮ አመልካች ሣታውቅ የተፈረመ ነው የሚል ክርክር ያለበት በመሆኑ የይርጋ የጊዜ ገደብም በተንኮል የተዘጋጀ ውል ይታወቅ መፈረሙን ካወቀችበት ከጥር ወር 1991 ዓ.ም ጀምሮ ባለው አስር ዓመት ጊዜ ውስጥ መሆን አለበት። ምክንያቱም ለእንደዚህ ዓይነት ጉዳይ የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1845 እንጅ የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 2441 አይደለም የሚል አምነት አለኝ። ስለሆነም ወደ ዋናው ጉዳይ ተገብቶ የስጦታው ሕጋዊነት መመርመር አለበት። የይርጋ ጊዜ አልፎበታል ተብሎ መዘጋቱ ተገቢ አይደለም የሚል አምነት ስላለኝ ከሙያ አጋሮቼ በሃሣብ ተለይቻለሁ።

የማይነበብ የአንድ ዳኛ ፊርማ አለበት

ተ.ወ